

Закон «Про громадянство Української Держави»: [Електронний ресурс]
Режим доступу: [http://hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1918\(08\)02.zakon.php](http://hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1918(08)02.zakon.php)

РОЛЬ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ У ФОРМУВАННІ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Шапенко Людмила Олександрівна

*асистент кафедри теорії та історії держави і права
Навчально-наукового Юридичного інституту
Національного авіаційного університету
м. Київ, Україна*

Цезар Анна Романівна

*студентка Навчально-наукового Юридичного інституту
Національного авіаційного університету
м. Київ, Україна*

З розвитком ринкових відносин роль страхових організацій у суспільному житті набуває все більшого значення, адже їхня діяльність спрямована не лише на захист майнових прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, а й на здійснення інвестування різних секторів економіки завдяки залученню та ефективному перерозподілу коштів страхових резервів. Але для того, щоб бути повноцінним учасником страхових правовідносин страхова організація, як і будь-яка інша юридична особа, повинна бути наділена правосуб'єктністю, тобто мати певне правове становище у суспільних відносинах, яким констатується факт визнання особи суб'єктом існуючої системи права.

У наукових джерелах правосуб'єктність зазвичай розглядається як передбачена нормами права здатність особи бути носієм прав та обов'язків, здійснювати їх від свого імені та нести юридичну відповідальність за свої діяння [1, с. 189]. Що стосується страхової правосуб'єктності, то вона є базовою передумовою участі страхових організацій у страхових правовідносинах, проте порівняно із загальною правосуб'єктністю має певну специфіку. Слід відзначити, що страхова правосуб'єктність не може виникнути сама по собі, лише через закріплення можливості провадження страхової діяльності на законодавчому рівні. Абстрактні правові норми перетворюються у здатність конкретного страховика бути учасником страхових правовідносин, брати участь у інших правовідносинах, що виникають в економічній сфері, шляхом реалізації господарської компетенції та набуття суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, лише за наявності певних реальних обставин (юридичних фактів). Мається на увазі, що формування правосуб'єктності страхових організацій відбувається під впливом норм права, інших засобів нормативного характеру та юридичних фактів.

Не зважаючи на те, що юридичні факти ставали предметом розгляду багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, вони й досі залишаються досить дискусійною категорією правової науки і тому підходи до їх визначення не відрізняються одноманітністю. Наприклад, в теорії права юридичні факти традиційно характеризуються як життєві обставини, з якими норми права пов'язують настання певних правових наслідків – виникнення, зміну та припинення правових відносин [2, с. 240]. О.В. Басай юридичні факти розглядає як обставини з наявністю або

відсутністю яких норми права пов'язують настання певних юридичних наслідків, зокрема виникнення прав та обов'язків [3, с. 14]. Останнє визначення більш точно відображає зміст та значення конкретних правових обставин у процесі формування правосуб'єктності страхових організацій.

Аналіз вітчизняного законодавства, яким встановлюються вимоги для формування страхової діяльності, свідчить про необхідність наявності не одного юридичного факту для формування правосуб'єктності страхових організацій, а сукупності складної системи фактичних обставин, що мають юридичне значення, для чого характерним є особливий зв'язок, чітка ієрархія і послідовність у накопиченні. Служить прикладом про юридичний склад, який у правовій доктрині розуміється як сукупність юридичних фактів, необхідних та достатніх для настання передбачених законом юридичних наслідків [4, с. 23-24].

Так, беручи до уваги положення Закону України «Про страхування» від 1996 р. № 85/96-ВР та Господарського кодексу України від 16.01.2003 р. № 436-В, варто відмітити наступні умови для набуття особою статусу страхової організації відповідно наділення її страховою правосуб'єктністю (визначення обсягу її прав та обов'язків як учасника страхових правовідносин):

- по-перше, на етапі формування юридичної особи незалежно від її організаційно-правової форми (акціонерного товариства, повного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю) необхідним є реєстрація в адміністраціях за місцем розташування, формування статутного капіталу, розміщення вільних грошових ресурсів. Вищезазначене доводить, що при реєстрації страхової організації однією з головних передумов позитивного рішення виконавчого органу повинна бути система фактів, які підтверджують не лише відсутність загрози порушень базових цілей та принципів страхової діяльності, але і потенціал для підвищення її ефективності;

- по-друге, на етапі надання юридичній особі статусу страховика відбувається внесення її до Державного реєстру страховиків та видачі їй ліцензії (дозволу) на право здійснення певного виду страхування (проведення страхування життя чи проведення інших видів страхування). На даному етапі статус страховика повинен бути підтверджений ліцензією, яка є офіційним документом, що дозволяє вказаний в ньому вид страхування протягом встановленого строку, а також визначає умови його здійснення. Одержання ліцензії на здійснення страхування зобов'язує страхову організацію привнести свою діяльність у відповідність вимогам державного регулятора. У зв'язку з цим на законодавчому рівні передбачено перелік операцій та умов, які можуть здійснювати виключно страховики.

Для страхових організацій процес створення має добровільний характер, але спрямований на одержання спеціального статусу, який дозволяє здійснювати різні види страхування. Страховик повинен провадити лише ту діяльність, яка відповідає меті його створення, тобто предметом безпосередньої діяльності страхової організації може бути тільки страхування, перестрахування і фінансова діяльність, пов'язана з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням. І якщо юридична особа створюється для того, щоб отримати право займатися страховою діяльністю, то її засновники ще до моменту заснування повинні бути готовими до виконання особливих вимог щодо процедур створення, державної реєстрації та ліцензування, які передбачені чинним законодавством. Засновники створюваної організації спочатку повинні «перевірити себе» на відповідність встановленим вимогам (наприклад, кількість засновників страхової організації повинна бути не менше трьох з метою

забезпечення гарантій виконання майбутніх зобов'язань). Потім їм потрібно забезпечити дотримання умов для взяття організацією в момент набуття статусу страховика зобов'язань не лише приватно-правового, але й публічно-правового характеру, спрямованих на забезпечення стабільності та ефективності як самої страхової організації, так і страхового ринку в цілому.

Як висновок варто зазначити, що правосуб'єктність страхових організацій формується шляхом прийняття її засновниками самостійного рішення про створення організації, здійснення дій, спрямованих на проходження процедур державної реєстрації та ліцензування. Це саме ті фактичні обставини, маючи юридичне значення, наділяють страхову організацію тільки їй притаманними правами обов'язками щодо здійснення страхової діяльності.

Страхова правосуб'єктність має власну специфіку, яку можна охарактеризувати за допомогою наступних ознак страхової організації:

- наявність статусу юридичної особи та ліцензії на здійснення страхування, яка одержана у відповідності із чинним законодавством;

- здійснення лише тієї діяльності, яка відповідає меті створення організації, тобто предметом безпосередньої діяльності страховика може бути лише страхування, перестрахування і фінансова діяльність, пов'язана з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням;

- кількість учасників страховика повинна бути не менше трьох з метою забезпечення гарантій виконання страхових зобов'язань;

- дотримання специфічних вимог щодо розміру та джерел формування статутного фонду страхової організації, визначених законодавством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Теорія держави і права: навч. посіб. для підгот. фахівців з інформаційної безпеки / [О. О. Тихомиров, М. М. Мікуліна, Ю. А. Іванов та ін.]; за заг. ред. Л. М. Стрельбицької. – Київ: Кондор Видавництво, 2016. – 332 с.

2. Теорія держави і права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. О. В. Петришин, С. П. Погрєбняк, В. С. Смородинський та ін.; за ред. О. В. Петришина. – Х.: Право, 2014. – 368 с.

3. Басай О. В. Поняття юридичних фактів: теоретичний аспект / О. В. Басай // Прикарпатський юридичний вісник. – 2014. – Випуск 3 (6). – С. 8-16.

4. Гарагонич О. В. Юридичний склад, що є підставою виникнення господарської правосуб'єктності при заснуванні акціонерних товариств / О. В. Гарагонич // Вісник Академії адвокатури України. – 2015. – № 1(32). – Том 12. – С. 21-35.